

Media: ΕΠΟΧΗ Page: 25 Published at: 22-05-2022
Author: Surface: 1078.73 cm² Circulation: 630
Subjects:

Μερικές φορές ήταν σαν να ήθελε απλώς να εκφράσει τον έρωτα του για τους ανθρώπους που γνώριζε και τα τοπία που απολάμβανε και για στιγμές που λάτρευε, αδιαφορώντας αν επέστρεφε σε μορφές ξεπερασμένες και φόρμες ακαδημαϊκές.

John Craxton, μια ελληνική ψυχή

Υπήρξε ευνοούμενος της ζωής επειδή έζησε ως μεγάλος εραστής της. Ένας πραγματικός μποέμ, αντισυμβατικός και ανυπότακτος, κοσμοπολίτης, ομοφυλόφιλος και τελικά λάτρης του μεσογειακού φωτός και ειδικά της Ελλάδας. Αυτός ο τελευταίος έρωτας ήταν και ο μακροβιότερος για τον άγγλο ζωγράφο John Craxton και ήταν ζωντανός μέχρι τέλους της δικής του περιπετειώδους ζωής. Στον χώρο της τέχνης μια τέτοια περίπτωση γοητείας και γόνιμης αναταραχής δεν είναι πάντως μοναδική. Πολλοί ζωγράφοι έζησαν ως μποέμ και πολλοί λογοτέχνες επίσης, με πρώτους και καλύτερους τον Jack Kerouac (που φέτος κλείνουν 100 χρόνια από τη γέννηση του) και το θρυλικό σινάφι των Beatniks. Η μεγάλη διαφορά με την περίπτωση Craxton, όπως άλλωστε και αυτή του συμπατριώτη του λογοτέχνη και στενού φίλου του, P.L. Fermor, είναι ότι αγάπησαν την Ελλάδα τόσο που την επέλεξαν σαν δεύτερη, και άρα αγαπημένη, πατρίδα τους.

Αυτό ακριβώς εξηγεί πολλά για την ειδική σχέση, σχεδόν ερωτική, των νεοελλήνων προς τους ξένους θαυμαστές τους, πολύ περισσότερο όταν αυτοί επιλέγουν τη μόνη εγκατάσταση στην Ελλάδα και δεν διακρίνουν αξιολογικά τους Έλληνες σε αρχαίους και σύγχρονους. Εξηγεί και τον τίτλο της αναδρομικής του άγγλου ζωγράφου στο μουσείο Μπενάκη -μια ελληνική ψυχή- και γενικότερα τον πανηγυρικό/διθυραμβικό χαρακτήρα που έχουν οι ημεδαπές αναφορές στον John Craxton ως προσωπικότητα αλλά και για την τέχνη του καθαυτή. Μερικές, ωστόσο, φορές οι πλευρές του τριγώνου αυτού δεν είναι ίσες. Η τέχνη και η ζωή δεν είναι ισοβαρείς πάντα όπως δεν είναι και στην περίπτωση του άγγλου ζωγράφου, η γοητευτική και περιπετειώδης ζωή του οποίου εμφανώς προηγείται του έργου του, ιδίως του έργου που ο Craxton δημιούργησε στην ελληνική του περίοδο με κάποιες έστω ενδιάφερονες εξαιρέσεις. Θα οπληθύνουμε να ισχυριστούμε μάλιστα ότι δεν είναι απλά το αναμενόμενο βρετανικό βιτριολικό χιούμορ που διαπερνά τις επικρίσεις που ο Craxton δέχθηκε από τους συμπατριώτες του, όταν τον Ιανουάριο του 1967 οργανώθηκε αναδρομική έκθεση του στη διάσημη γκαλερί Whitechapel του Λονδίνου, όπου το έργο του

χαρακτήριστηκε σαφώς υποτιμητικά ως το έργο ενός καλλιτέχνη «με το κουσούρι της ευτυχίας».

Κυβισμός με στοιχεία βυζαντινά

Ο Craxton όντας ευτυχομένος στην Ελλάδα και την αγαπημένη του Κρήτη, επιδιέχετο σε μια ζωγραφική που αποδίδει αυτά τα συναισθήματα χωρίς να ασχολείται, όπως έκανε στο ξεκίνημα της διαδρομής του ως καλλιτέχνης, με την εξερεύνηση της ζωγραφικής τέχνης, των μορφών και των όριων της. Μερικές φορές ήταν σαν να ήθελε απλώς να εκφράσει τον έρωτα του για τους ανθρώπους που γνώριζε και τα τοπία που απολάμβανε και για στιγμές που λάτρευε, αδιαφορώντας αν επέστρεφε σε μορφές ξεπερασμένες και φόρμες ακαδημαϊκές. Κι όμως ο John Craxton είχε ξεκινήσει με καλούς οιωνούς όταν ξεσάλωνε στη ζωή αλλά και στη ζωγραφική με τον φίλο του Lucian Freud από τα 19 του χρόνια, όταν μαζί δημιούργησαν πίνακες ευρηματικούς, όταν τους ένοιαζε μόνο η περιπλάνηση και όταν χαρακτηρίζονταν «ως τα αρχέτυπα της σκοτεινής και μελαγχολικής τέχνης του νεοροναϊσμού» ή όταν «μαθίτευε» στο Παρίσι εντυφλώντας στα πρωτοπορικά ρεύματα του μοντερνισμού. Αυτές τις γραμμές ο Craxton τις διατήρησε μάλιστα και τα πρώτα χρόνια της ελληνικής

περιπέτειας. Ο κυβισμός ήταν η φόρμα που χρησιμοποίησε για να αποδώσει ένα κορίτσι στην παραλία του Πόρου ή αλλού συνδυάζει ευφύως στοιχεία βυζαντινά, που εδώ ανακάλυψε, με τα του κυβισμού που κουβαλούσε μαζί του από την προηγούμενη καλλιτεχνική του περίοδο. Στοιχεία που σιγά σιγά εγκατέλειψε και κυρίως φάνηκε να εγκαταλείπει την προηγούμενη διάθεση που είχε για έρευνα και για την αναζήτηση νέων δρόμων, πριν αφευθεί στις ηδονές του μεσογειακού φωτός και της ζέσης του ελληνικού έρωτα. Όταν έφυγε από το Λονδίνο, στην Εσπερία τον αντιμετώπισαν σαν τον καλλιτέχνη που έχασε τον δρόμο του. Ποιος νοιαζόταν όμως; Ο Craxton έρχεται στον σωτήριο τόπο που τόσο λαχταρούσε. Γνωρίζεται με ανθρώπους σημαντικούς και επιδραστικούς με τον τρόπο τους, σαν τον Σεφέρη και τον Χατζηκυριάκο Γκίκα και κυρίως με απλούς Έλληνες της καθημερινότητας που λάτρευε. Ήταν πια υγιής μακριά από τη φυματίωση του υγρού ευρωπαϊκού βορρά, ήταν τυλιγμένος στο σύννεφο της ηδονής των νότιων θαλασσών και των μεσογειακών σωμάτων. Κι αυτά ήταν αρκετά. Το περισσότερο που ήμοιαζε να θέλει ήταν όλα αυτά να τα απολαμβάνει και να τα αποτυπώνει στον καμβά του.

Γέφυρα 4.000 χρόνων

Ο επιμελητής της έκθεσης Ian Collins είναι αποκαλυπτικός. Στο κείμενο του στον κατάλογο που εκδόθηκε γράφει για τον ζωγράφο μας μεταξύ άλλων: «Το 1947 έκανε το πρώτο από τα πολλά ταξίδια του στην Κρήτη για να δει την Κνωσσο, να ανακαλύψει την γενέτειρα του El Greco και να ακολουθήσει έναν χασάπη που είχε μόλις απολυθεί από τον στρατό ως το σπίτι του στο Ηράκλειο. Όταν εκείνος χόρευε ζεϊμπέκο κάτω από το μινωικό ανάκτορο κάνοντας ανάποδο άλτο πάνω από μια πεσμένη καρέκλα ο John έκανε τη σύνδεση με τα ταυροκαθάψια στην τοιχογραφία της Κνωσσο και με μια παράδοση 4.000 ετών. Αυτή η συγχώ-

νευση του παρελθόντος με το παρόν μεταφέρθηκε στα σχέδια του για το μπαλέτο *Δάφνης και Κλόη* που ανέβηκε στη Βασιλική Όπερα του Cover Garden στο Λονδίνο το 1951 με φανερή την έμπνευση του από την Ελλάδα». Ο Collins, που υπογράφει και τη βιογραφία του Craxton που κυκλοφόρησε πρόσφατα στα ελληνικά από τις εκδόσεις Πατάκη σε μετάφραση Μαιρέας Κιτροπέφ, αναφέρει επίσης ότι «ο καλλιτέχνης που υπήρξε ο πιο στενός φίλος και σύμμαχος του ήταν ο Νίκος Χατζηκυριάκος Γκίκας. Στο αρχοντικό του Γκίκα στην Ύδρα φιλοξενήθηκε για μεγάλα διαστήματα, συχνά με το ζεύγος Leigh Fermor, ώσπου εγκαταστάθηκε μόνιμα σε ένα βενετσιάνικο σπίτι στα Χανιά, στο λιμάνι, το 1960. Το πρώτο βράδυ του πέρασε με τον Winston Churchill, την Margot Fonteyn και άλλους εκλεκτούς καλεσμένους στη θαλαμηγό του Αριστοτέλη Ωνάση. Κατόπιν επέστρεψε στην ταβερνάρικη ζωή του - τη ζωή μέσα στους πίνακές του». Με την ευκαιρία να αναφέρουμε ιδιαίτερα τους πίνακες «Ο χασάπης», 1964-66 και «Βοσκό» του 1984, την «Προσωπογραφία του Christopher Cope», της ίδιας περιόδου και τον πίνακα «Δύο φινιέρες και ανατέλλων ήλιος» της περιόδου 1952-1967 καθώς και το «Τοπία της Ύδρας» 1963-67, σαν κάποιους από του πιο αντιπροσωπευτικούς του Άγγλου ζωγράφου με την ελληνική ψυχή - όπως αναφέρεται στον τίτλο της έκθεσης του Ian Collins στο μουσείο Μπενάκη. Στα συν της έκθεσης είναι ο αριθμητικός πλούτος των έργων και η αντιπροσωπευτικότητά τους και η μουσειογραφική διαδρομή και εγκατάσταση στην αίθουσα των περιοδικών εκθέσεων του κεντρικού κτιρίου του μουσείου Μπενάκη, στην οδό Κουμπή, που υπογράφει η Ναταλία Μπούρα. Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τις 11 Σεπτεμβρίου του 2022 και μετά θα ταξιδέψει στα Χανιά αλλά και στο Λονδίνο.

Δημήτρης Τρίκας

